

Εισαγωγή στην εκπαιδευτική έρευνα

Πηνελόπη Παπαδοπούλου
Καθηγήτρια ΠΤΝ-ΠΔΜ

Μια φορά κι έναν καιρό... ήταν μια χώρα που κάθε της άκρη βρισκόταν στο νερό. Η μία βρισκόταν στη θάλασσα, η άλλη στο ποτάμι και η άλλη στη λίμνη. Γι' αυτό λοιπόν την ονόμασαν «Πολιθα». Στη χώρα αυτή ζούσαν οι Πολιθατες, άνθρωποι γενναίοι αλλά και με μεγάλη περιέργεια. Μια ωραία μέρα ακούστηκε ένα μεγάλο ΣΠΛΑΤΣ. Και μετά τίποτα. Μονάχα η στάθμη της λίμνης ανέβηκε περίπου ένα μέτρο. Σιγά σιγά οι Πολιθατες μαζεύτηκαν γύρω από τη λίμνη προσπαθώντας να καταλάβουν τι είχε συμβεί. «Κάποιο ζώο έπεσε μέσα», είπε ο πιο ηλικιωμένος «και πρέπει να βρούμε ποιο είναι αυτό». Έξι άτομα μπήκαν στη σειρά για να βουτήξουν στη λίμνη. Τα νερά όμως ήταν τόσο θολά, που μονάχα με την αφή θα μπορούσαν να καταλάβουν τι ήταν αυτό που είχε βουτήξει στη λίμνη.

1 Ο πρώτος βούτηξε και άγγιξε τα πλευρά του ζώου. «Το ζώο είναι σαν τοίχος», είπε.

2 Ο δεύτερος άγγιξε το δόντι του ζώου. «Νομίζω πως είναι κάτι σαν δόρυ», είπε.

3 «Μοιάζει με βεντάλια», είπε ένας τρίτος που ψαχούλεψε το αυτί του.

4 «Είναι σαν δέντρο», αποφάσισε κάποιος που έπιασε το πόδι του.

5 «Νομίζω ότι μοιάζει με φίδι», είπε κάποιος που έπιασε τη μύτη του.

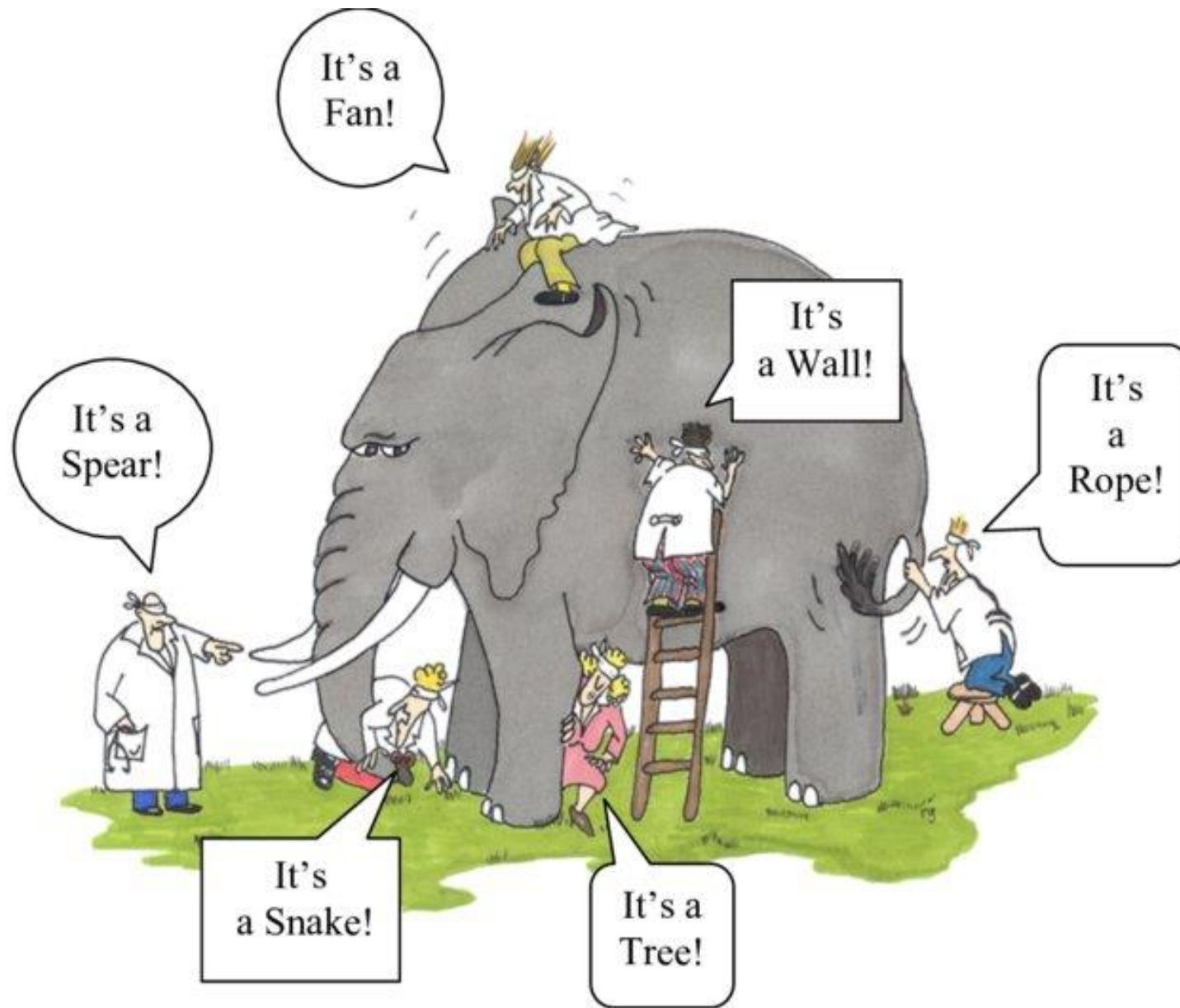
6 Κι αυτός που έπιασε την ουρά του είπε: «Είναι κάτι σαν σκονί».

Η αναζήτηση της αλήθειας

- **Εμπειρία** (χρήση των θεωριών, ο έλεγχος, οι σχέσεις μεταξύ των φαινομένων)
- **Λογική σκέψη** (συμβολή στην ανάπτυξη της επιστήμης: χρήσιμη στο σχηματισμό υποθέσεων, διασάφηση και ερμηνεία επιστημονικών ευρημάτων)
- **Έρευνα**

Η έρευνα και τα χαρακτηριστικά της

“Η συστηματική, ελεγχόμενη, εμπειρική και κριτική διερεύνηση υποθετικών προτάσεων σχετικά με τις εικαζόμενες σχέσεις ανάμεσα σε φυσικά (ή και τα κοινωνικά) φαινόμενα” (Kerlinger 1970)

Χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν από την έρευνα από την εμπειρία:

- Η εμπειρία είναι τυχαία - η έρευνα είναι συστηματική και ελεγχόμενη
- Η έρευνα είναι εμπειρική
- Η έρευνα αυτοδιορθώνεται (peer reviewing)
- Η έρευνα τείνει να υπερβεί τα όρια της «γνώσης με την κοινή λογική»

Γιατί είναι σημαντική η έρευνα;

- Αυξάνει τις γνώσεις μας
- Βελτιώνει την πρακτική
- Παρέχει πληροφορίες στις συζητήσεις περί (εκπαιδευτικής)
πολιτικής

Η εκπαιδευτική έρευνα ⁽¹⁾

Η εκπαιδευτική έρευνα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως:

- “η συλλογή και η ανάλυση πληροφοριών για τον κόσμο της εκπαίδευσης με στόχο να τον κατανοήσουμε και να τον ερμηνεύσουμε καλύτερα” (Oprie 2004).
- “Μια κυκλική πορεία η οποία συνήθως αρχίζει με τον προσδιορισμό ενός προβλήματος προς διερεύνηση ή ενός θέματος προς μελέτη. Περιλαμβάνει επισκόπηση της βιβλιογραφίας, καθορισμό ενός σκοπού για τη μελέτη, συλλογή και ανάλυση δεδομένων, ερμηνεία της πληροφορίας. Η διαδικασία κορυφώνεται με τη συγγραφή μιας αναφοράς που δημοσιοποιείται και τέλος αξιολογείται και χρησιμοποιείται από την εκπαιδευτική κοινότητα” (Creswell, 2002).

Η εκπαιδευτική έρευνα (2)

Ενσωματώνει τις ανταγωνιζόμενες απόψεις των κοινωνικών επιστημών:

- Καθιερωμένη - παραδοσιακή - θετικιστική (κοινωνικές επιστήμες=φυσικές επιστήμες, ανακαλύπτουν φυσικούς και καθολικούς νόμους που ρυθμίζουν και την ανθρώπινη συμπεριφορά, πραγματικότητα εξωτερική προς τα άτομα) **Ποσοτική**
- Ερμηνευτική (οι άνθρωποι διαφέρουν από τα φυσικά φαινόμενα και φυσικά μεταξύ τους, ενδιαφέρει κυρίως η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο το άτομο δημιουργεί, τροποποιεί και ερμηνεύει τον κόσμο) **Ποιοτική και Ποσοτική**
- Κριτική θεωρία - Κριτική εκπαιδευτική έρευνα (κατανόηση καταστάσεων και φαινομένων, αλλά και αλλαγή τους, χειραφέτηση και ελευθερία, μετασχηματιστική πρόθεση) **Έρευνα Δράση**

Η εκπαιδευτική έρευνα (3)

Μεταθετικιστική

Κονστρουκτιβιστική

Μετασχηματιστική

Το πραγματιστικό
μοντέλο

Mertens, D. M. (2009) *Έρευνα και αξιολόγηση στην εκπαίδευση και την ψυχολογία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

- **Οντολογικές**
- **Επιστημολογικές**
- **Μεθοδολογικές**

Διαφορετικές
αντιλήψεις,
κατανοήσεις ή
αναπαραστάσεις της
γνώσης.

Διαφορετικές
φιλοσοφίες,
μεθοδολογίες και
προσεγγίσεις

Θετικιστικές και αντι-θετικιστικές προσεγγίσεις στην εκπαιδευτική έρευνα – Μία σύγκριση

Θετικιστική προσέγγιση	Αντι-θετικιστική προσεγγίσεις
Ποσοτικές ερευνητικές τεχνικές	Κυρίως ποιοτικές ερευνητικές τεχνικές
Αντικειμενική	Υποκειμενική
Πειραματική	Νατουραλιστική
Καθαρή	Εφαρμοσμένη
Ερευνητής εξωτερικός	Ερευνητής εσωτερικός
Στατιστική ανάλυση	Όχι στατιστική ανάλυση
Διαπροσωπική	Ατομική
Υπάρχουν δεδομένες παραδοχές	Διερευνώνται οι δεδομένες παραδοχές
Μακρο-έννοιες: κοινωνία, θεσμοί και οργανισμοί, πρότυπα, ρόλοι, θέσεις	Μικρο-έννοιες: άτομα, ατομικά δομήματα, διαπραγμάτευση νοήματος
Γενίκευση	Ερμηνεία

← **Συνεχές** →

Σχεδιάζοντας την έρευνα (1)

Οι σκοποί της έρευνας καθορίζουν το σχεδιασμό και τη μεθοδολογία της

Π.χ.

Αν θέλουμε να αξιολογήσουμε τα αποτελέσματα μια διδακτικής παρέμβασης είναι κατάλληλες:

- Οικονομική Πειραματική έρευνα (σύγκριση πειραματικής ομάδας και ομάδας ελέγχου)
- Έρευνα δράση

Αν θέλουμε να μελετήσουμε σε βάθος ένα θέμα είναι κατάλληλη η μελέτη περίπτωσης με συνεντεύξεις ή παρατήρηση

Σχεδιάζοντας την έρευνα (2)

1. Προσανατολισμός

Θα πρέπει να απαντηθούν ερωτήματα όπως:

- Ποιοι είναι οι γενικοί σκοποί και στόχοι της έρευνας;
- Ποιες είναι οι βασικές προτεραιότητες και οι περιορισμοί της έρευνας;
- Ποια είναι η χρονική ακολουθία και ποιο το χρονικό πλαίσιο;
- Τι είδους πόροι (φυσικοί, ανθρώπινοι, υλικοί, διοικητικοί) απαιτούνται;
- Ποιος θα είναι ο αποδέκτης;
- Ποιος θα έχει τα δικαιώματα της έρευνας; κλπ

Οι αποφάσεις για τον προσανατολισμό επηρεάζουν και όλο τον άλλο σχεδιασμό της έρευνας

Σχεδιάζοντας την έρευνα (3)

2. Ερευνητικό σχέδιο και μεθοδολογία

Θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις που σχετίζονται με ερωτήματα όπως:

Ποιοι είναι οι συγκεκριμένοι σκοποί της έρευνας;

Πώς θα εξειδικευτούν σε συγκεκριμένα ερωτήματα; Ποια είναι τα συγκεκριμένα ερευνητικά ερωτήματα; (Παράδειγμα)

Ποια θα είναι η βασική μεθοδολογία της έρευνας; (ποσοτική επισκόπηση, ποιοτική έρευνα, μελέτη περίπτωσης, πείραμα, έρευνα δράση κλπ)

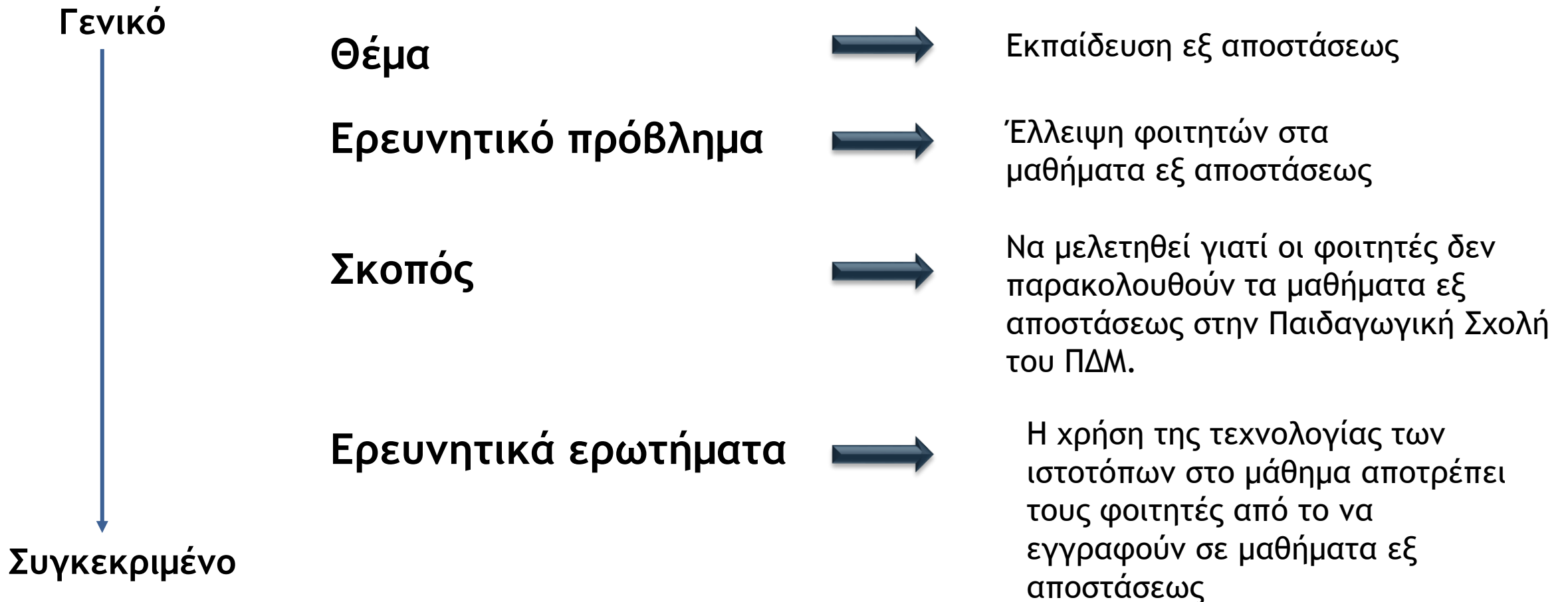
Τι είδους δεδομένα απαιτούνται και πώς θα συλλεχθούν; Ερευνητικά εργαλεία (ερωτηματολόγιο, ημερολόγιο, φύλλο παρατήρησης κλπ)

Από ποιον θα αποκτήσουμε τα δεδομένα; (δείγμα, συμμετέχοντες)

Ποιος θα πραγματοποιήσει την έρευνα;

Θέμα – ερευνητικό πρόβλημα – σκοπός – ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

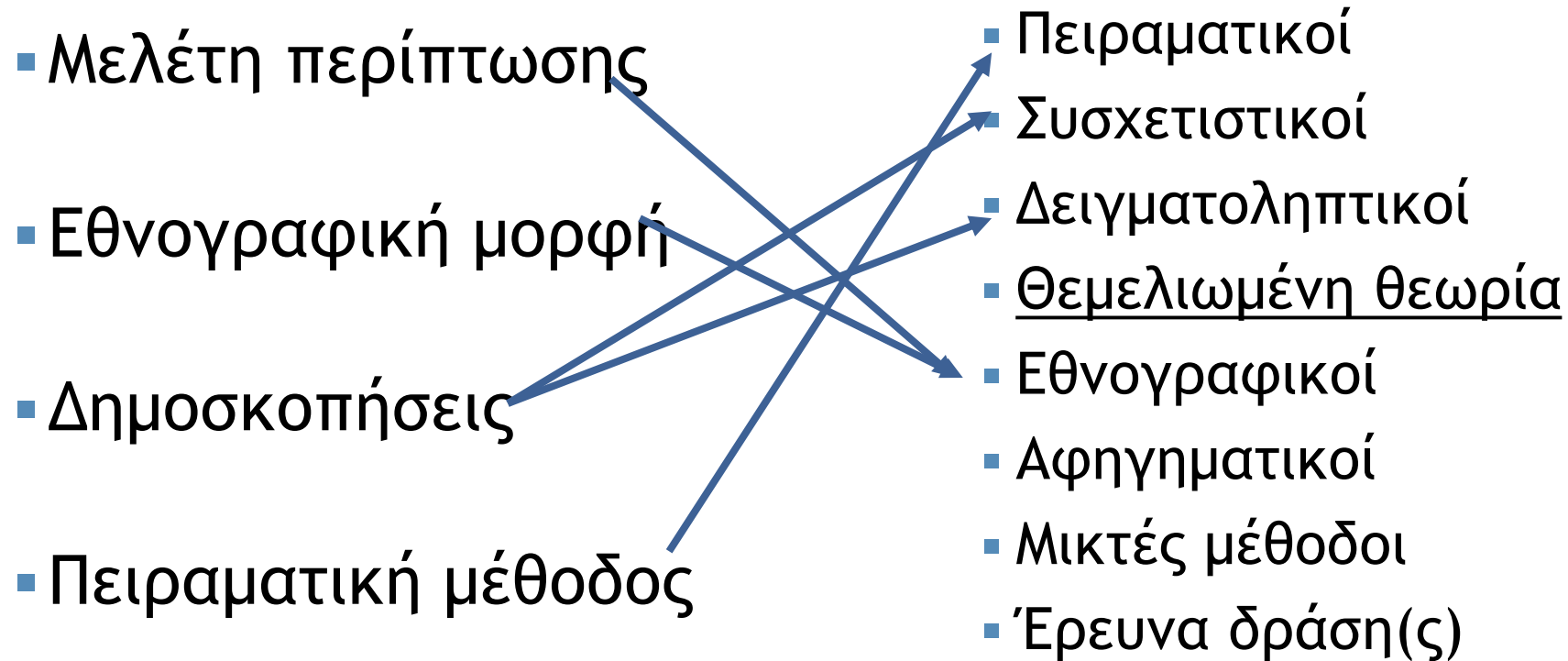
“Ποιοτικά” – “Ποσοτικά” ερευνητικά ερωτήματα

Τα ερευνητικά μας ερωτήματα καθοδηγούν τη μελέτη μας και καθορίζουν αν θα χρησιμοποιήσουμε ποσοτική ή ποιοτική ερευνητική μεθοδολογία. Αντικατοπτρίζουν την κατεύθυνση και τα επιστημολογικά θεμέλια της ερευνητικής μας πορείας.

Πώς οι έφηβοι αντιλαμβάνονται τις διαδικασίες συμμετοχής στη διδασκαλία των ΦΕ και διαμορφώνουν την ενεργό συμμετοχή τους;

Ποια είναι η σχέση μεταξύ των ετών εργασίας και του αισθήματος αφοσίωσης των εκπαιδευτικών στους μαθητές;

Οι συνηθέστεροι σχεδιασμοί στην εκπαιδευτική έρευνα

Bell 1997

Creswell 2011

Το είδος ή η μεθοδολογία της έρευνας

- Επισκόπηση
- Πείραμα (experimental design)
- Εθνογραφία
- Αξιολόγηση
- Μελέτη περίπτωσης
- ...

Ερευνητικά εργαλεία ή εργαλεία συλλογής δεδομένων ή ερευνητικές τεχνικές

- Ερωτηματολόγια
- Συνεντεύξεις-Ερωτηματολόγια
- Παρατήρηση
- Τεστ
- Ημερολόγια
- ...

Σχεδιασμός μικτών μεθόδων (mixed method design)

- Διαδικασίες για την συγκέντρωση, ανάλυση και ανάμιξη ποσοτικών και ποιοτικών δεδομένων σε μια μόνο μελέτη ή σε μια σειρά μελετών πολλών φάσεων
- Το κεντρικό επιχείρημα είναι ότι ο συνδυασμός ποιοτικών και ποσοτικών δεδομένων εξασφαλίζει καλύτερη κατανόηση του του ερευνητικού προβλήματος απ' ότι τα ποιοτικά ή τα ποσοτικά δεδομένα από μόνα τους.
- Η αμφισβήτηση της ενοποίησης κοσμοθεωριών και μεθόδων
- Σχεδιασμοί:
 - Τριγωνοποίηση
 - Ενσωμάτωση
 - Επεξήγηση
 - Διερεύνηση

Ανάλυση των δεδομένων

Θα πρέπει να ληφθούν αποφάσεις που σχετίζονται με ερωτήματα όπως:

Τι θα γίνει με τα δεδομένα όταν αυτά συγκεντρωθούν;

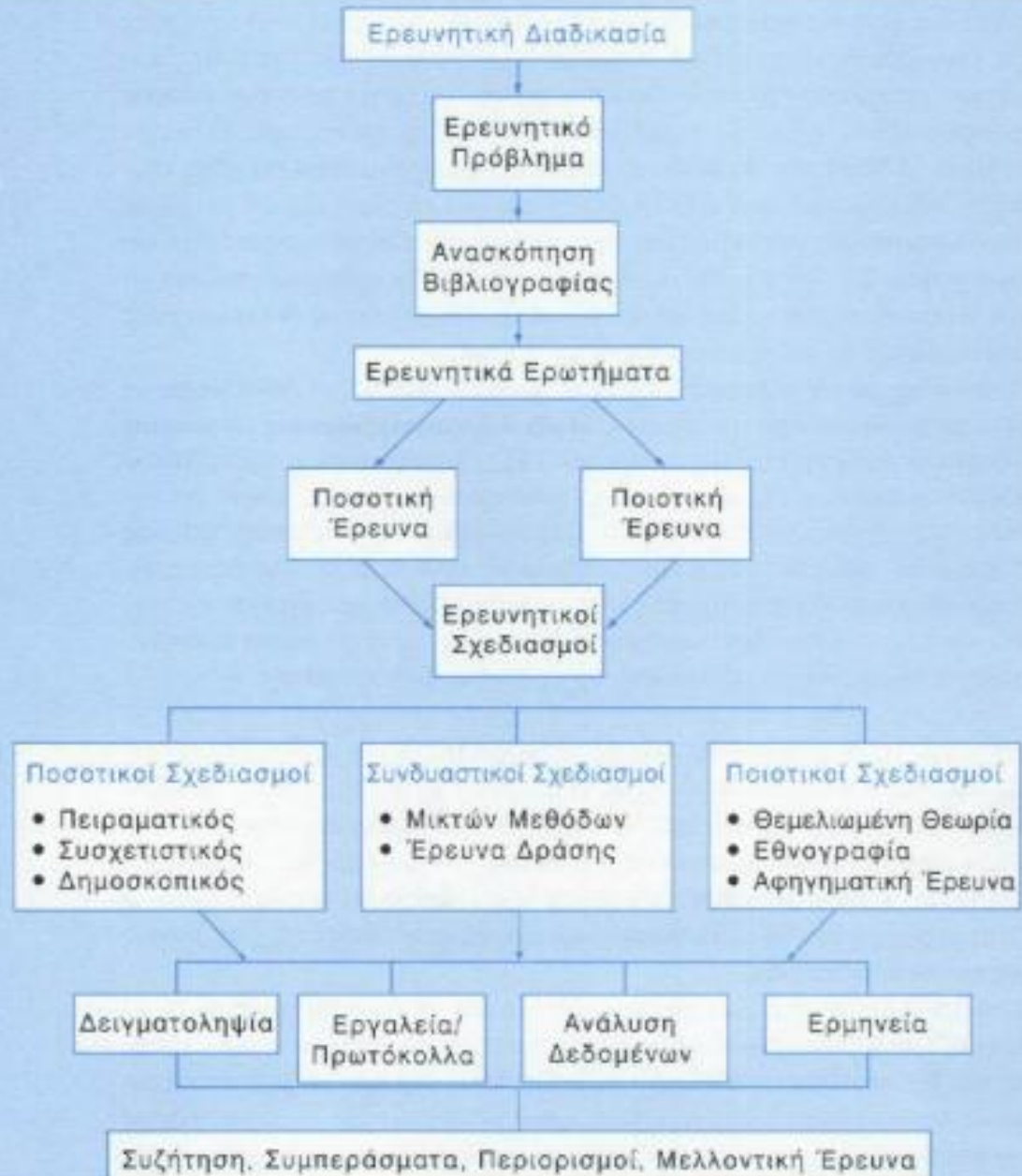
Πώς θα γίνει η επεξεργασία τους; (ερωτηματολόγιο: κωδικοποίηση και καταχώριση ή συνέντευξη: απομαγνητοφώνηση και κωδικοποίηση)

Πώς θα γίνει η ανάλυσή τους; (Στατιστική επεξεργασία σε κλειστό ερωτηματολόγιο, ανάλυση περιεχομένου ή σταθερή σύγκριση σε σημειώσεις πεδίου)

Πώς θα γίνει η διασταύρωση και η εγκυροποίηση

Διάγραμμα Ροής της Ερευνητικής Διαδικασίας μέσω Ποσοτικής και Ποιοτικής Έρευνας

Ζητήματα δεοντολογίας

ΕΗΔΕ ΠΔΜ

1. Κόστος (ατομικό) - όφελος (κοινωνικό)
2. Συνειδητή συναίνεση από τους συμμετέχοντες (προσβολική?)
3. Πρόσβαση (άδειες) και αποδοχή (από τους συμμετέχοντες)
4. Πηγές έντασης (κύρια: αξία και ελευθερία της έρευνας - αξιοπρέπεια των συμμετεχόντων)
5. Πρακτικά θέματα (αναφορά και ευχαριστίες στους συμμετέχοντες, αναφορά της χρηματοδότησης)
6. Διλήμματα (ανωνυμία και εμπιστευτικότητα)

Ζητήματα εγκυρότητας της έρευνας (1)

Τα ζητήματα αξιοπιστίας και εγκυρότητας της έρευνας αφορούν τα ερευνητικά εργαλεία, την ίδια την ερευνητική διαδικασία, αλλά και τη μέθοδο ανάλυσης

Εγκυρότητα (validity):

Το ερευνητικό εργαλείο μετρά ή καταγράφει πράγματι αυτό που επιδιώκει να μετρήσει ή να καταγράψει;

Ποσοτικές

Εσωτερική, Εγκυρότητα περιεχομένου, φαινομενική, κριτές ή ειδικοί

Ποιοτικές

Ειλικρίνεια, διαφάνεια, επικύρωση των συμμετεχόντων.

Τριγωνοποίηση: Μικτή μέθοδος

Ζητήματα αξιοπιστίας (reliability) της έρευνας (2)

Ποσοτικές

Αν η έρευνα επαναλαμβανόταν σε παρόμοια ομάδα και σε παρόμοια περιβάλλοντα θα είχαμε τα ίδια αποτελέσματα;

Σταθερότητα - Ισοδυναμία - Εσωτερική συνοχή

Ποιοτικές

Ποικιλία που εξαρτάται από την τεχνική ή το θεωρητικό πλαίσιο της μεθοδολογίας

Π.χ. Αντιστοιχία σε δεδομένα και σε αυτό που συμβαίνει στο ερευνητικό περιβάλλον (ακρίβεια και περιεκτικότητα)

Επιδιώκεται η σταθερότητα;

Τα δεδομένα: Η συγκέντρωση

Ποσοτικές έρευνες

- Ποιους θα μελετήσω - Το δείγμα
- Προσδιορισμός των μεταβλητών - Λειτουργικός ορισμός των μεταβλητών
- Επιλογή εργαλείου
 - Ανάπτυξη εργαλείου
 - Τροποποίηση υπάρχοντος
 - Χρήση υπάρχοντος χωρίς τροποποίηση

Ποιοτικές έρευνες

- Που θα αναζητήσω πληροφορίες (συμμετέχοντες ή τοποθεσίες/κατάστασις)
- Τι πληροφορίες θα συγκεντρώσω και πώς (παρατηρήσεις, συνεντεύξεις, έγγραφα, οπτικοακουστικό υλικό)
- Καταγραφή

Τα δεδομένα: Η ανάλυση

Ποσοτικές έρευνες

- Προετοιμασία των δεδομένων
 - Κωδικοποίηση
 - Στατιστικό πρόγραμμα
 - Εισαγωγή
- Ανάλυση
 - Περιγραφική
 - Επαγωγική
- Παρουσίαση (πίνακες - σχήματα)

Ποιοτικές έρευνες

- Προετοιμασία και οργάνωση των δεδομένων
 - Μεταγραφή
 - Χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή
- Ανάλυση
 - Διερεύνηση - κωδικοποίηση
 - Περιγραφές - και θέματα
- Παρουσίαση (συγκριτικός πίνακας, ιεραρχικό δένδρόγραμμα, σχήμα, χάρτης κλπ)

Γράφοντας την έρευνα

- Θεωρητική θεμελίωση
 - Background
 - Βιβλιογραφική Επισκόπηση
 - Σημασία και συνεισφορά της συγκεκριμένης μελέτης
 - Σκοπός της έρευνας (Ερευνητικά ερωτήματα)
- Μεθοδολογία (συμμετέχοντες, εργαλεία, ανάλυση)
- Αποτελέσματα (συνόψεις: πίνακες, διαγράμματα)
- Συμπεράσματα (απάντηση στα ερευνητικά ερωτήματα) - Προτάσεις
- Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφική επισκόπηση

- Η επισκόπηση της βιβλιογραφίας στοχεύει στην περιγραφή της κατάστασης στην οποία βρίσκεται η έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο.
- Δεν είναι απλά μια περίληψη των μελετών και των ευρημάτων τους. Αντίθετα αποτελεί τη σύνοψη των βασικών ζητημάτων, των σχέσεων, των θεμάτων και των επιχειρημάτων που έχουν διερευνηθεί στην συγκεκριμένη περιοχή.
- Δηλαδή είναι μια περιγραφή του τι έχει δημοσιευτεί για το ερευνητικό πεδίο, ποια είναι τα σημαντικότερα ευρήματα και ποιες είναι οι αντιθέσεις τόσο στην ουσία του θέματος, όσο και στη μεθοδολογία.

Η Βιβλιογραφία

Όλα τα ακαδημαϊκά κείμενα (συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών εργασιών, των γραπτών εργασιών, των διδακτορικών, των άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά και των εισηγήσεων σε συνέδρια, πόσο μάλλον των εκπαιδευτικών υλικών πάσης φύσεως) πρέπει να περιέχουν παραπομπές εντός του κειμένου και μία λίστα αναφορών στο τέλος, όπου θα αναφέρονται οι πηγές των πληροφοριών που χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή του κειμένου.

Οι αναφορές είναι σημαντικές προκειμένου:

- Να αποφεύγεται η λογοκλοπή,
- Να είναι σε θέση ο αναγνώστης να επιβεβαιώνει τις παραπομπές και τις αντίστοιχες πληροφορίες που δόθηκαν εντός του κειμένου,
- Να είναι σε θέση ο αναγνώστης να εντοπίζει την πηγή μόνος του, ώστε να τη μελετήσει διεξοδικότερα, εφόσον το επιθυμεί.

Η βιβλιογραφία - Το σύστημα APA (American Psychological Association) (1)

Παραπομπές εντός κειμένου:

- Γενικά ισχύει το: (Συγγραφέας, χρονολογία)

Π.χ.

(Μαλανδράκης, 2007). Σύμφωνα με τον Καριώτογλου (2007)

3-5 συγγραφείς: 1^η φορά (Καριώτογλου, Σπύρτου & Παπαδοπούλου, 2007),
2^η φορά (Καριώτογλου κ.ά., 2007) (περισσότεροι από 6 συγγραφείς;)

Για αυτολεξεί απόσπασμα (Καριώτογλου, 2007, σ. 16)

Για περισσότερες από μια παραπομπές (Καριώτογλου, 2007· Μαλανδράκης 2005) (πρώτα αλφαβητικά και μετά χρονολογία, όπως εμφανίζονται στο κατάλογο του τέλους)

Η βιβλιογραφία - Το σύστημα APA (American Psychological Association) (2)

Βιβλιογραφικές αναφορές:

1. Αλφαβητικά, με βάση το επίθετο του συγγραφέα
2. Δεν αριθμούμε, δεν βάζουμε κουκίδες
3. Δίνουμε έμφαση στη μορφοποίηση
4. Τι σημαίνουν τα (κ.τ.), (κ.κ);
5. Παραδείγματα:

Βιβλίο: Βάμβουκας, Μ. Ι. (1998). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. ~~Αθήνα~~: Εκδόσεις Γρηγόρης.

Άρθρο: Φιλίππου, Η. (2002). Διδάσκοντας με τη βοήθεια των υπολογιστών: Μία μελέτη περίπτωσης. *Computers & Education*, 11(2), 343-364.

Η βιβλιογραφία - Το σύστημα APA (American Psychological Association) (3)

Περισσότερα για το APA

http://eeyem.eap.gr/sites/default/files/ara_ver2.pdf (ελληνικά)

<https://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/> (αγγλικά)

Όταν δημοσιεύουμε (περιοδικά, πρακτικά συνεδρίων) συνήθως δίνονται οδηγίες για την συγγραφή της εργασίας.

Το APA αφορά και άλλες μορφοποιήσεις (π.χ. πίνακες, λεζάντες πινάκων και σχημάτων, κλπ)

Προσοχή!!!

Οι αναφορές εντός κειμένου και οι βιβλιογραφικές αναφορές στο τέλος πρέπει να ταυτίζονται (διπλός έλεγχος)

Σχετική Βιβλιογραφία

Bell, J. (2007). Πώς να συντάξετε μια επιστημονική εργασία. Αθήνα: Μεταίχμιο

Cohen, L., Manion, L. & Morisson, K. (2008). Μεθοδολογία Επιστημονικής έρευνας. Αθήνα: Μεταίχμιο (Αγγλική έκδοση 2000)

Creswell, J. W. (2013). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. London: Sage.

Ιωσηφίδης, Θ. (2003). Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις Κοινωνικές Επιστήμες. Αθήνα: Κριτική (υπάρχει και με μορφή σημειώσεων www.cultural-representation.com/files/SIMEIOSEISiosifidis.doc)

Ιωσηφίδης, Θ. (2008). Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στις κοινωνικές επιστήμες. Αθήνα: Κριτική

Opie, C. (2004). Doing Educational Research. London: Sage. (Κεφ1: http://www.sagepub.in/upm-data/9464_011245Ch1.pdf)

4 electronic books of Educational Research Methodology for free

- Cohen, L., Manhion, L. & Morisson K. (2006). *Research methods in education*. London & N. York: Routledge (6th edition)
- Creswell, J. W. (2012). *Educational Research. Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. London & N. York: Pearson (4th edition)
- Mills, G. E., and Gay, L. R. (2015). *Educational Research: Competencies for Analysis and Applications*. Upper Saddle River: Pearson Education (10th edition)
- Laverty, C. (2018). *Educational Research: A practical guide*. Queen's University Centre for Teaching & Learning, Ontario, Canada.

Ελληνικά εγχειρίδια μεθοδολογίας έρευνας

Ίσαρη, Φ. & Πουρκός, Μ. (2015) Ποιοτική μεθοδολογία έρευνας. ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΣΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. Εκδόσεις Κάλλιπος.

https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5826/4/15327_Isari-KOY.pdf

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ

